Mindig lesz dolgom

az AMEGA beszélgetőpartnere: Dr. Horváth Ildikó

a Debreceni Egyetem Klinikai Központ Tüdőgyógyászati Klinikájának egyetemi tanára az Országos Korányi Pulmonológiai Intézet tudományos és oktatási igazgatója

Közeledik az év vége. Ilyenkor sokan visszatekintenek a múló évre. Tegyük ezt mi is. Milyen volt számodra a 2025-ös esztendő?

Mozgalmas év volt. Ha a családomra gondolok, már nemcsak a gyermekeim anyja vagyok, hanem a két kis unokám – egy és kétévesek – nagymamája is. Ez fontos mérföldkő az életemben. Ha rájuk gondolok, mindig tudok mosolyogni. A szakmai munkámat illetően nagyon nagy dolognak tartom a Debreceni Egyetem Tüdőgyógyászati Klinikáján elkezdett munkámat. Jó látni és inspiráló, hogy jelentős számban jönnek a fiatalok. Jól felkészült, jó képességű, elkötelezett fiatalok csatlakoznak a szépen fejlődő csapatunkhoz. Kell invesztálni abba, hogy ők előbbre jussanak, tanuljanak. Fantasztikus élményem volt, hogy a magam által vállalt négy év szünet után visszakerültem a European Respiratory Society, az ERS vezetésébe.

Minden hazai tüdőgyógyász tudja, hogy az ERS főtitkára lettél.

Ugyanolyan hirtelen történt, hogy visszaválasztottak, mint ahogy ki kellett lépnem, amikor a minisztériumban vállaltam munkát, és le kellett mondanom az akkor egyhónapos mandátumomról. A főtitkári mandátumomat az ezévi ERS kongresszuson kezdtem meg és három évre szól. Sok munkát fog adni, ami rendkívül izgalmas térben folyik. Ez alatt azt értem, hogy a szakma elismert vezetői diskurálnak és gondolkodnak együtt arról, hogyan lehet az ERS-ből egy még inkább élenjáró és a szakmában példát mutató, a gyengéket és a nehéz körülmények között dolgozó kollégákat minél jobban támogató szervezetet építeni annak érdekében, hogy az emberek minél tovább élhessenek egészséges tüdővel és a tüdőbetegek életkilátásai is jelentősen javuljanak. Ilyen célokért felemelő dolgozni.

Mit vársz 2026-tól?

Nyilván egyfajta folytonosságot.

Nagyon sokféle módon kapcsolódnak össze a különböző helyszíneken vagy különböző szerveződésekben végzett munkáim. Remélem, hogy 2026-ban ezek a folyamatok egymást fogják erősíteni. A Korányiban több olyan nagy európai projektben vagyunk benne, amelyek utat mutatnak, hogy merre kellene haladnunk idehaza és a nemzetközi porondon is.

Hallhatnánk erről részleteket?
Az egyik a tüdőrák szűrőprogramunk, a SOLACE, amelyben a magyar szűrőprogram vezetője és a nehezen elérhető kockázati csoportokkal foglalkozó munkacsoport vezetője vagyok. Magyarországon már elértük az ötezres szűrésszámot. Három szűrőközpontban – Budapesten, Nyíregyházán, valamint Sellyén és Pécsett dolgozva – teljesítettük azt a hatalmas vállalást, amit tettünk. Elértük, hogy több mint ezer romát meg tudtunk szűrni, akik nehéz körülmények között élnek, távol a központoktól. Megtanultuk és megtanítjuk, hogy a dohányos 50–70 év közöttieknél gondolni kell arra, hogy esetleg tüdőrákja lehet a páciensnek, és ezt korán fel kell ismernünk. Magyarországon egy nagyszerű team alakult ki azokból, akik ezt a munkát végezték. 2026-ra azt remélem, hogy ennek lesz folytatása, amivel tudjuk majd a visszahívásokat is menedzselni. Ez a munka is része volt annak, hogy a tüdőrákszűrés bekerült idén az Európai Bizottság által ajánlott rákszűrések közé. Bízom benne és dolgozom érte, hogy néhány éven belül bekerüljön a hazai szűrőprogramok közé is.

Milyen más projektek indulnak vagy futnak még?
Van egy projektünk, ami az applikációval segített dohányzás leszokás támogatás eredményességét vizsgálja a tüdőrákszűrési programhoz kapcsolva, és ezzel szolgálja a tüdő egészségének megőrzését a tüdőrák szempontjából magas kockázatú embereknél. Fontos nemzetközi program a JARED, a Joint Action on Respiratory Diseases, amiben az unió 14 tagállama arra szövetkezett, hogy többet tesz a krónikus légzőszervi betegekért, mint amit eddig tettek Európában. Ezt a 35 intézettel közösen megvalósításra kerülő programot Magyarországról vezetjük, ennek a szakmai koordinátoraként dolgozom. A következő esztendőben arra számítok, hogy már látható lesz a világ számára is a munkánk. Szűrni fogjuk légzésfunkcióval a COPD gyanús embereket. Meg kell tudnunk szervezni, hogy a háziorvos kollégák ezt el tudják végezni, és használják a légzésfunkciós eszközeiket.

Vissza szeretnék térni az időben – nem éveket számolva – egy kis faluba, Marcaltőre. Mikor jártál ott utoljára?
A hétvégén. A szüleim már meghaltak. Mami, a nagymamám szintén. Őhozzá nagyon erősen kötődtem.
A 60-as évek családmodellje olyan volt, hogy a szülők dolgoztak, a nagymama otthon volt a gyerekekkel. A húgomék most is ott élnek a szülőfalumban, gyakran visszajárok hozzájuk. Van ott egy a szívemnek nagyon kedves egyesület, ami a falu történetéről, a régmúltról próbál mesélni. Például az 1600-as évekről, amikor helyben készítették a kastély tégláit. Az unokaöcsém birtokában van egy ilyen, valószínűleg ez a legöregebb tégla az országban. Maga a mesélő történelem.

Ebből a kis faluból indult el egy kislány a világba, aki az általános iskola befejezése után Pápára került gimnáziumba.
Türr István Gimnáziumnak hívták. Bencés hagyományokkal működött a klasszikus szocializmus alatt. Nagyon jó olvasztótégely volt. A pápaiak és a környék falvaiban élő diákok nagyon jó hatással voltak egymásra. Sokat köszönhetek a gimnázium tanári karának, különösen *Bruttyó* tanár úrnak, akitől élmény volt tanulni a matematikát és a fizikát. Teljesen beleszerettem a tantárgyba, és azóta is mélyen tisztelem a világ fizikai szabályait.

Itt a gimnáziumban dőlt el, hogy milyen irányban képzeled el a jövődet?

Segíteni szerettem volna az embereknek. Ugyanakkor úgy éreztem, semmiben nem vagyok elég jó. A fizika mellett még a biológia, ezen belül az ember biológiája érdekelt nagyon. Kizárásos alapon lettem orvostanhallgató.

Elsőre felvettek a Semmelweis Egyetemre. Voltak elképzeléseid, hogy hol helyezkedsz el, miután orvossá fogadnak?
Eleinte gyermekszívsebész szerettem volna lenni, de rá kellett jönnöm, hogy ehhez sebész szakvizsga, majd szívsebész és gyermekszívsebész szakképesítés kell. Ezt a hosszú képzést nem tudtam elképzelni, de bejártam a Gottsegen Intézetbe nővérkedni. Sok kisgyermeket láttam műtét előtt és műtét után. Nagyon imponált nekem a sebészek határozottsága.

Mégsem manuális szakmát választottál?
A tüdőgyógyászathoz annyira kötődtem, hogy negyed és ötödévesen eljártunk asztmás gyermektáborokba, a hegyekbe, a tapolcai tüdőgyógyászat vezetőjével. Akkoriban még szisztémás szteroidokat adtak a gyerekeknek is. Ő lázadt ez ellen, hörgőtágítókat és egyéb, akkoriban elérhető inhalációs készítményeket adott, és az volt a meggyőződése, hogy az életmódváltozás, a sok mozgás, a tiszta levegő javítja a betegek állapotát. A gyógyszeres kezelés terén ma már számos inhalációs szteroidkészítmény van, amivel elérhető a betegség remissziója.

A pályád elején a kutatás és a gyógyítás között kellett választanod, és az előbbi dominált.
1988-ban végeztem az egyetemen, de már harmadévtől TDK-s voltam. Az agyi vérkeringés témájával foglalkoztam. Akkoriban alapítottuk a „Hársfát". Ott vérszerződést kötöttünk, hogy egy paraszolvencia mentes egészségügyben fogunk dolgozni. A 80-as évek közepén ez egy romantikus ábránd volt. Hiába választhattam volna a „jó helyek" közül, én nem szívesen álltam volna be dolgozni abba a paraszolvenciás rendszerbe. A TDK-ban voltak szép sikereim és könnyen felvettek az Akadémia kandidátusi ösztöndíjasának. Így ott maradtam, abban a laborban, amiben a diákköri éveimet töltöttem. Két éven keresztül ott kutathattam. Biztatásra megpályáztam az akkor kiírt Fogarthy-ösztöndíjat, és elnyertem. Kikerültem az USA-ba, Bethesdába, ami az amerikai kutatók fellegvára volt. A pályázathoz kellett bátorság is. Azt hittem például, hogy a meglévő angol tudásom Amerikában elég lesz. Nem volt elég. Szerencsémre volt néhány magyar az ottani laborban. Három évet töltöttem Amerikában. Fantasztikus volt pénzügyi és technikai korlátok nélkül dolgozni.

A karriered töretlen volt. Ha jól tudom, 10 évvel a diplomád megszerzése után már kandidátus lettél.
Napjainkból nézve ez inkább későinek számít. Egy PhD-s hallgatótól ma azt várjuk el, hogy 3-4 év alatt produkáljon annyi cikket, hogy meg tudja védeni a dolgozatát. Az akkori mérce talán kicsit magasabb volt, de a hagyomány az volt, hogy 8-10 év kell a kandidatúrához. Beadtam az anyagomat 1995-ben, de akkor elnyertem egy ERS kutatói ösztöndíjat, és csak annak lejártával, 1998-ban volt a védésem. Amikor Amerikából hazajöttem, itthon már nem létezett a laborom, miután meghalt *Kollai Márk*, az intézet vezetője, aki a Korányiban a kórélettani osztályt is vezette.

Négy év múlva már az MTA doktoraként dolgoztál.
Az említett ösztöndíjam és a szülésem alatt összegyűlt annyi anyagom, hogy az a nagydoktorimhoz is elégnek bizonyult.

A szakmai sikereid a kutatói munkádnak voltak köszönhetők, de messze voltál a gyakorló orvosi területtől. Az orvostudományok doktora voltál, de nem volt tüdőgyógyászat szakvizsgád.

Azt 2000-ben szereztem meg. 1993-ban, amikor a Korányiba kerültem, néhány hónap múlva elkezdtem *Herjavecz Irén* osztályán dolgozni megosztott állásban. *Irén* iskolája rendkívül jó volt. Az asztma ambulancia jól szervezett, tudományosan erős központ volt. Ebből nőtt ki a mai súlyos asztma ambulancia, melyet *Irén* egyik kiváló tanítványa, *Csoma Zsuzsa* vezet. A gyakorló orvosi munkámat időről-időre megszakította gyermekeim születése és az egyéves ERS ösztöndíjam. Utóbbi viszont nagyon erős kapcsolati hálót adott a tüdőgyógyászatban, és megmutatta azt is, hol tart a világ a kutatások területén.

A nitrogén-monoxid szerepének fontosságáról tőled hallottunk először. Mi ennek a rövid története?
A kutatói indulásomkor, sok évvel ezelőtt az agyi vérkeringés vizsgálatával kezdtem. Nitrogén-monoxid szinteket mértünk, ez az agyban bizonyos folyamatok mediátora. 1993-ban – amikor a pályamódosításomkor átkerültem a tüdőgyógyászat területére – felfedezték, hogy a kilélegzett levegőben nitrogén-monoxid van. Ezt Stockholmban a Karolinskán és Londonban mérték. *Sergei Kharitonov* írta le 1994-ben a Lancetben, hogy asztmás betegekben a kilégzett nitrogén-monoxid jóval magasabb, mint egészségesekben. Ő *Peter Barnes* laborjában dolgozott. Ez a név akkoriban nekem csak annyit mondott, hogy náluk nitrogén-monoxidot mérnek. Hozzá pályáztam, hogy ezt a mérést megismerjem és megtanuljam. Hamar meg lehet tanulni, technikailag egyszerűbb, mint a légzésfunkció, és sok-sok információt tartalmaz. Az ezzel kapcsolatos irányelvek közül többnek a társszerzője vagyok. Két évtizednek kellett eltelnie, hogy ez a mérés a klinikai munka része legyen. Mára jöttek el azok az évek, amikor a súlyos asztmásoknak gyógyszert lehet felírni nitrogén-monoxid mérés alapján. Időszerű, hogy ennek is NEAK kódja legyen, kapjon támogatást és egy újfajta légzésfunkciós mérésként bekerüljön a tüdőgyógyászat eszköztárába.

A hihetetlen munkabírásod és munkatempód mellett szültél négy gyermeket.
El tudják mesélni a gyermekeim, hogy bizony volt olyan jelmezbál, amikor előző este még fogalmam sem volt, mibe öltözünk, de megoldottuk. Emlékszem, hogy fehér lepedővel letakarva, alul párnával kitömve elkészült a hóakadály, de lett afrikai táncosnő is maradék fonálból készült ruhában. Szerencsém volt és van az életem során. Rendkívül sok elkötelezett, nagyon magas tudású, briliáns elmével működhettem együtt. Sokat tanultam tőlük. Olyan csapatokkal dolgozhattam, akikben nagy volt az összetartozás. Nekik köszönhetem, hogy sok mindent el tudtam indítani, ami később mások kezében nagyra nőhetett.

Mennyire sikerült a tudásodat átadni másoknak? Vannak-e tanítványaid?
A PhD-sekben könnyű számolni, mert velük hosszabb ideig dolgoztam. Sokszor találkozik az ő gondolkozásuk meg az enyém, és teremtődik belőle valami új. A munkám során számos emberi kapcsolat alakult ki, melyek a legváratlanabb időpontokban élednek újjá. Mondanék egy példát. Az ERS-ben hagyomány, hogy meghívják az Amerikai Tüdőgyógyász Társaság vezetőit a kongresszusokra és ők el is jönnek. Mivel évekig nem voltam a vezetés része, a legutóbbi kongresszus alkalmával megnéztem a meghívottak listáját, hogy mégis kikkel fogunk együtt ülni a vacsoraasztalnál. A meghívottak között ott volt *Raed Dweik*, akivel 15 évvel ezelőtt együtt írtuk meg a kilélegzett biomarker irányelveket, és aki jelenleg az Amerikai Tüdőgyógyász Társaság elnöke. Nagy örömmel üdvözölt, és felelevenítettük a régi emlékeket. Az ilyen találkozásoknak fontos szerepük van a további közös munkában.

Általánosságban szóltál a tanítványaidról. Nem nevesíthetnénk egy részüket?

Sokáig dolgozott velem *Bikov András*. Tanítottam még az egyetemen élettanra, mivel évekig visszajártam a Korányiból az egyetemre oktatni. *András* TDK-s lett nálam, aztán szenvedő alanya volt annak, hogy négy évre bementem a minisztériumba, de meg tudtam neki szervezni, hogy elmenjen *Peter Barnes* laboratóriumába egy évre. Ő később szép pályát futott be, letette a nevét az alvásmedicinában. Ma külföldön dolgozik. *Lázár Zsófiá*t is szeretném megemlíteni, aki szegedi kolléganőként csatlakozott hozzánk. Módom volt több éven keresztül dolgozni vele, majd figyelni a pályafutását. A kutatás mellett klinikussá vált. Kiváló kapcsolatai vannak külföldi laborokkal, ahol korábban dolgozott. *Dolinay Tamás*sal minimális szakmai kapcsolatom volt, de segíthettem neki abban, hogy Amerikába mehessen. Ott most egy intézményt vezet. Magyarország elvesztett egy tehetséget, de ő támaszt jelent a mai fiatalok számára. Mindig készségesen, jó szívvel jön haza előadni, és szívesen fogad odalátogatókat is.

Amikor a gyermekeidről beszéltél, nem említettük meg a családi környezetedet, a férjedet. Ő mennyire segített a pályád során?

Az egyetem végén jött létre szerelmi házasságunk. Közösen éltük és éljük az életünket. Amikor nekem el kellett utaznom, ő volt a gyerekekkel, és fordítva is így történt. Nem volt vitánk a családi munkamegosztásban. Ő gyermekurológus, a Heim Pál Kórházban dolgozik, amióta az első gyermekünk megszületett. Fantasztikus ember.

A gyermekek, látva szüleik munkáját, megriadtak-e az egészségügytől?

Az első két gyermekünk jött velünk az ösztöndíjak helyszíneire, a másik kettő talán nyugodtabb gyermekkorban nevelkedett. A legidősebb lányom zenepszichológus lett, ami egy speciális kombináció. Helga orvos, a legfiatalabb lányom pedig globális egészségügyi témában szerzett mesterdiplomát Koppenhágában. Ő most Litvániában egy kisváros egészségfejlesztési reformjában vesz részt gyakornokként egy európai program részeként. Legtávolabb az egészségügytől a fiam van, aki jelenleg a Corvinusra jár. Előtte a leuveni egyetemen tanult két éven át, de pályát módosított.

Nemcsak a tüdőgyógyászat megújításában, felemelésében vagy elkötelezett, hanem a magyar egészségügy vonatkozásában is. Elég korán szereztél egészségügyi menedzseri diplomát.

Réthelyi Miklós nevét a mestereim között kell megemlítenem, ő az egyetemen anatómia gyakorlatvezetőm volt. Az évek során sokat beszélgethettem vele politikai dolgokról is. Ő alapította a menedzseri iskolát azzal a céllal, hogy az egészségügyi vezetést is tanulni lehessen. Ezért szereztem ezt a diplomát.
Az egyik egyetemi barátom, *Cserháti Péter* hívott, és 2010-ben elvállaltam az Egészségügyi Főosztály vezetését a minisztériumban. *Réthelyi*nek hívták a minisztert, *Szócská*nak az államtitkárt és *Cserháti* volt a helyettese. Ebbe a sorba hajlandó voltam beállni, mert bíztam a jövőben. Pár dolgot sikerült is elérnünk. A transzzsírokat be lehetett tiltani, pedig a cukrászok azt mondták, anélkül nem lehet jó krémest csinálni. A nemdohányzók védelméről szóló törvényt is el tudtuk fogadtatni a parlamenttel, pedig mindenki azt hitte, hogy a dohányipar képes lesz bojkottálni. Bár négy év a szakmai munkámból, de felemelő és felelősségteljes munka volt, hiszen abban a pozícióban az egész országra vonatkozó döntésekkel kellett foglalkoznom.

Nagyon sok kitüntetést kaptál már, hosszan lehetne sorolni. Mégis melyek azok, amik különösen jól estek, melyikre vagy a legbüszkébb?

Nagyon hálás vagyok a Magyar Tüdőgyógyász Társaságnak és a vezetőinek, amiért megkap-

tam tőlük a Korányi-gyűrűt. Sokat dolgoztam a társaságban, voltam főtitkára és egy rövid időre elnöke is. Nagyon különleges és felemelő volt a L'Oréal-UNESCO A Nőkért és a Tudományért díj, ami nőket honorált a kutatásban elért eredményeikért, de ugyanez vonatkozik az MTA Simonyi-díjára is, mely az Akadémia elismerését tolmácsolta. Fontos megerősítések voltak a díjak, amiket kaptam az életem adott szakaszában. Megerősítettek abban a hitemben, hogy amit csinálok, azt nem lehet abbahagyni.

Az általad diktált munkatempóban mi jelenti a relaxációt?

A természet: egy erdei vagy mezei séta. Évekig lovagoltam, mostanában már elhagytam, de a lovak látványa ma is átkapcsol egy másik világba. Az igazi relaxációt mégis az unokáimmal való játszás jelenti. Ez is egy másik világot jelent. Szeretek meséket olvasni nekik.

Nem teszem fel a sablonkérdést arról, hogyan látod a tüdőgyógyászat jövőjét, mert a szavaidból az abszolút hit és bizakodás sugárzik.

Igyekszem a magam részét hozzáadni a jövőhöz. Nem vagyok ebben kiválóbb, kiemelkedőbb, mint bárki más. A tüdőgyógyászok közösségéhez tartozni nagyszerű érzés. Amíg nem találják fel az örök élet italát, addig a felsíró gyermek első légvételétől az utolsóig, amikor elszáll a lélek, a köztes időben nekünk, tüdőgyógyászoknak mindig lesz dolgunk. ■

Dr. Osvai László